

Տարեկան 10 բուրգ, վեց ամիսը 6 ուրբա, երեք ամիսը 3 ր. 50 կ. ամիսը 1 ր., հասոյ 5 կ. Բաժանորդ գրուած են Թիֆլիսում միմիայն խմբագրատանը.

Խմբագրութեան հասցէն Тифлисъ. Редакция „Норъ-Даръ“ կամ Tiflis. Rédaction „Nor-Dar“.

Խմբագրութեան բաց է ամեն օր (բացի տօն օրերէն) ժամը 9-ի մինչև 2-ը. Յայտարարութիւններն ընդունում են ամեն լեզուներով Յայտարարութիւններն բառին 24 լրիկամբեր համար կը կնիւղապարկ

ԲՈՎՈՆԻՏԻՐՈՒԹԻՒՆ

Առաջին օրը. — Բաժանայացուներ Բագուի համար. Գրոնիկոն. — Լուրեր. Այլազգիները ռուս մամուլի մէջ. Նամակ խմբագրութեան. Մի յօդուած պարսկահայոց մասին. Հայոց թատրոնի Բագում — «Ջորանչ»։ Հեռագիրն է Բ. խառն լուրեր. Բաժանորդական. — Անջուր քաղաքում. Տեղեկատու. Յայտարարութիւններ.

Թիֆլիս, 24 հեկտեմբերի 1897 թ. ԲՈՎՈՆԻՏԻՐՈՒԹԻՒՆ ԲՈՎՈՆԻՏԻՐՈՒԹԻՒՆ

Ա. Զամախով լինիւս. Առաջնորդի մի գրութիւնից, որ լոյս տեսաւ «Նոր-Գարս»-ի նախնի ճանց համարում, խմանում ենք, որ Բագուի հայ համայնքի համար սրբազան Առաջնորդը մտադիր է առաջին չորս քահանայ ձեռնադրելու.

Նոյն այդ գրութեան մէջ ու. Առաջնորդը ի լուր ընդհանրութեան յայտարարում է քահանայացուներից պահանջուելը պայմանները.

Այդ պայմաններն առթիւ մեր գիտողութիւններն անկողաց առաջ, այստեղ մէջ բերենք յիշող պրութեան վերջումը կցած ծանօթութիւնը, որով բացատրում է թէ ինչու համար ու. Առաջնորդը քահանաներ է ուղղում ձեռնադրելու.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՆՋՈՒՐ ԲՈՎՈՆԻՏԻՐ

— Կառավար, կառավար. — Համմէ, անգ. — Ջահոււմը. ինչ կողմ, լծի է. — Աղա ջան, չարանալ մի. կը ծնւ, ամա չոգ ա, ճամփին կը ճեղհանա. — Դրուստ ասըմ ա, աղա մի քիչ որ համբերէք, լաւ կը լինի. — Խորհուրդ տուեց նաև մի ծերունի, բայց մոծակներէն ու մղուկներէն չեղացած ընկերս կարծելով թէ ծերունի կառավարին օգտին է խօսում. — Լծիք, յիմար. — գոռաց, — գու էլ մեկ ես բան սովորեցնում. — Աղա, եկէք մօրբիս դադր արէք, մի հովուր լսեցէք ինչ, թողէք հովն ընկնի, հա՛յ, — կը խնայէք էր ծերունին, բայց ընկերս, որ ծերերի խօսքն անուշադրութեան տուող մի երիտասարդ էր, բարկանալով մօտեցաւ կառավարին և բռնեցով մի քանի անգամ բամբից զլինի ու լծել տուեց. Յուլիսի 15 ի կէս օրից առաջ էր. Ա. կայաքանիցիւրը եռանդակ նստցինք ու ամպի նման մեր դէմ եկող փոշու միջով շարժուաւ քիչ առաջիկայի միջով շարժուաւ. Բայց, եթէ իմանայինք, որ արդարեւ ճանապարհին և երկրորդ կայաքանում այնքան նեղութիւն ենք քաշուել, կը լսէինք փորձուած ծերունիին. Մեկ նեղացնողը և ջրաբանողը ճանապարհ

Բագու և Բալախանի բնակուող հայերի թիւը ընդամենը 45,402 է, ասուած է ծանօթութեան մէջ.

Այդ ծանօթութեան համար են վեց քահանայ միայն. Թիֆլիս քաղաքը դրանց քիչ չափ հայ ժողովուրդ ունի, բայց ունի 69 քահանայ.

Այդ ծանօթութիւնով ուրիշ մեկ համար պէտք է որ պարզ լինի նախ այն, որ Բագուի համայնքը քահանաների խիստ պահանջուողն է, մէկ էլ այն, որ ու. առաջնորդը չորս քահանայ ձեռնադրելուց յետոյ, կարող է և քանակ չորս քահանայ ձեռնադրել, և այդպիսով Բագուի հայ համայնքը կունենայ 6+4+24=34 քահանայ, որ կթէ ոչ բոլորովին, գոնէ մօտաւորապէս հասած կը լինի Թիֆլիսի հայ համայնքի կրօնական կրթութեան.

Բայց արդեօք Թիֆլիսի հայ համայնքը երջանիկ է, որ չափ քահանաներ ունի և ամեն օր էլ նորերն են աւելանում «հայոց եկեղեցին պայծառացնելու» խորը հաւատով.

24-ը կարծում, որ Բագուի ցանկանում լինի շատ քահանաներ ունենալ, և չենք ուղղում թագցնել այն տպաւորութիւնը, որ մենք ըստացանք վերջի յիշած գրութեան կցած ծանօթութիւնը կարգաւ թէ Բագուի համայնքը մի օր և է աղքատեցնելու ընկերութեան պայծառ են և պէտք է այդ

յուրիս շոգն ու տապն էր, որ փշով վառած թոնքի նման ալա էր տալիս.

Յէս օրին կէս ճանապարհին էինք. Զուրջներս տարածուած ծղոտածածկ գաշտերը հէնց կարծում էինք թէ գարնան խիսի չին կանաչել էլ կանաչ թուփ, բայց չկար. յուլիսը ծղոտած մայիսի ու հասցնող յուլիսի գլխին կարծես թէ թշնամու պէս հուր ու մութ էր թափել. գետնից բարձրացած ամեն մի ցողուն խնձախօտով էր եղել, չորացել ու կմաղքի նման կոթնել գետնի վրայ. Եղած տուկների խաշուած տերեւներն էլ վախում ու անանուշ ճուտի լիւերի նման սալաբի էին իրենց ցամաքող ճիւղերի վրայ ու կախկախուկ կանթներին.

Հովհաննէսը զուր էինք բռնել գլխին. բիս, որովհետեւ ամեն կողմից խաշուած էինք տապից. աչքներս ինքն իրեն խփում էր և բանալ չէինք կարողանում խեղատող փոշու մէջ. բուններս տանում էր, և մենք ճիւղում էինք, գէս ու դէն ընկնում, այնպէս որ շատ անգամ աղա-տուեցինք եռահազակից ներքեւ գլորուելուց.

Ստուկներին ամենակարճ միջոցին արդէն արածի թմրութեան մէջ էինք. — Կանխներս դժժ. յ էինք ըստուց ձայն հանող լարի պէս, իսկ փթանցի չափ ծանրացած գլուխներս արդէն բեղաբաժնի պէս ման էր տալիս.

— Պէտք է ծերունիին լսէինք, — ակա՛ մայ ժպտալով զգաց ընկերս.

— Սո՛ւ, ասած է. ամբողջ բարկութիւնն արդարութիւն չի գործիւք. խեղճ կառավարին բռնեցում էր և ծերունի

պայիքը որոշ քանակութեամբ բաժանել բաղաւոր տէրերին և... Բայց մեր խօսքը այդ մասին չէ այս անգամ.

Քահանայացուների համար առաջարկուած պայմաններն են մեր ուշադրութիւնը գրաւում.

Թէ քահանայացուները պէտք է ամուսնացած լինեն, քանակից տարեկանից պակաս չպէտք է լինին, այդ ընդունում ենք.

Պատկուելու համար մի առանձին խելք հարկաւոր չէ. ավ ուղղում է, կթէ իրեն չունի, կարող է վարդ պրտակուել.

Միւս պայմանների մասին աւելորդ ենք համարում իշխել, մանաւանդ որ խառն և առանց որոշ ոխտեմի են գրուած, ինչպէս և այն նորութիւնը, որ քահանայացուն քահանայագործութեան գրկաւոր կարգիցը պէտք է ապագայում ուղանի, այսինքն քահանայ ձեռնադրուելուց յետոյ.

Գլխաւոր պայմանն է նշանաւոր. Քահանայացուները պէտք է լինեն համալսարանականներ և ճիւղաւորականներ.

Ճիւղաւորականները խելոյն և կթ պիտի ձեռնադրուին, իբրիս պատ-րաստ քահանայագործութեան համար, իսկ համալսարանականներին, ու. Առաջնորդը չորս ամիս ժամանակ է որոշում քահանայագործութեան կարգիցը սովորելու համար.

Ճաղրում, — պատասխանեցի ես, իսկ ընկերս ալաւոր նորից բան խօսել.

Բայց, չոգն աւելի զգալի էր դառնում, երբ մեր եռահազակը եմք համեմատելով հաւաքակ սայլի և սայլապանի հետ, մտնում էինք այնպիսի սայլով աղայի ապրանքը կրող խեղճ հայաստանցի մշակների գրութիւնը. խեղճ մարդիկ ճիւղաւորներն ու չորսները սեղանում ու չոր տախտակ տարածած կրծքներին հուպ տուած արդէն ճապարկ էին, իսկ եղ-ները լեզուները թրաշի նման կախ գցած ծանրութիւնը քաշելու հետում, հեթում էին տաքացած հեղեղի պէս.

Առաջներս էլ նոյն գրութեան մէջ շարուած էին սպիտակ քաթանով ծածկուած «գործունեներ», որոնք չգիտէինք կանգնած էինք տեսնում, թէ շար-ժուելիս, չէր զանազանում այդ բանը. նրանցից մէկի գլխին կառավարն այնպէս թմրել էր, որ նստած քնել էր ու գետնի տարուող անթի տաճկի նման գլուխը դէս ու դէն գցելով, թէ և ան. դարձրաւ փորձունի կամարակալ խէմ քարին խփում էր, բայց այնուամենայնիւ ոչ ցաւ էր զգում և ոչ արթնանում. Զուր էին նոյնպէս մեր նեղսրտած կառավարի բարձրաձայն «խաբարդաները», չը լսեցին փորձունիների գլխին մէջքի վրա բաց բերանով ընկած միւս փորձունիները, որոնք ձիւները ճանճերից նեղացած գլխով քիչ անկող, փռացնում փռացում էին անդադար և չու դէն ծաւալելով, մեր եռահազակի անցնելուն արգելք լինում. Եւ անհ, մեր գոհակ կառավարը կոկորդ պատակուց յետոյ

Միթէ քահանայ լինելու համար բաւական է, որ քահանայացուն համալսարանական դիպլոմ ունենայ, իսկ ճիւղաւորականը ճիւղաւորականի վկայական.

Միթէ քահանայագործութեան կարգիցը իմանալով արդէն քահանայացուն կարող է քահանայ դառնալ և իւր կոչմանը համապատասխան լինել.

Բացի համալսարանական, ճիւղաւորական ուսման վկայականներից, ծննդական, ծառայութեան, հարկից ապագաման վկայականից ուրիշ էլ ոչ մի պայման չկայ.

Գոնէ ու. Առաջնորդը քահանայացուների առաջ ուրիշ էլ ոչ մի պայման չէ դնում.

Ով է ասում. քահանայացուն որ բարձր ուսման, վկայական ունենայ, չափ լաւ է. Կարելի է մինչև անգամ այդ պահանջից, բայց լոկ ուսման, լծելուց ճարձր ուսման վկայականը, մեր կարծիքով, իրաւունք չէ տալիս մեկ ընդունելու, որ այդ վկայական ունեցող մարդը կարող է յարմար քահանայացու լինել.

Մէկը դիցաւ իրաւաբանութեան դիպլոմ ունի, մէկ ուրիշը ֆիզիկալի. Թիֆլիսի կամ մաթէմատիկայի բնութիւնն է տուել, միթէ դրանք քահանայացուներ են. Այդ համալսարանական դիպլոմով դեռ հարց է թէ ֆիզիկոսը, կամ թիմիկոսը պի-

մի կերպ արանք անելով, չարտիով չեպից իւր քրտնած ու քափառած ձիւներն, և մին էլ յանկարծ ներքին չթմուրը կծելով քանի ուսումն այժ կար, վարե-րեց ու քնած ֆորքոնիներէն մէկի վզով փաթաթեց չորսին. Սակայն ինչի էին պէտք քահանայութեան ֆորքոն-չու հայտնաբերելու ու յարգողները, եռահազակի կատարած ձիւները մեզ մի ակնթարթում բաւական հեռացրին նրանից.

— Մի. Այ տղա, այն երեցոյն է կայաքանը, — աչքերը տրորելով և թուլացած ու յուսահատ ձայնով ընկերս հարցրեց կառավարին.

Կառավարը ձայն չէր հանում.

— Այ տղա, թե՛ չեմ ասում, — կըրկեց ընկերս միջանի անգամ.

— Բա մըն ա, աղայ. քանի հարցնես, քանի.

— Քիչ, հառաճադա, էլ ինչ ես կոչու ու կոպիտ պատասխանում.

— Աղա, ես մարդի աղայ եմ, պատիւ պահի, թէ չէ լաղաթ չես առնիլ ինձանից, բռնեմ քեզ աս, է՛ն միջա-նի բռնուցըն էլ քի փեղքէ, ես քու տե-հաններիցը չեմ.

— Այ տղա, ինչպէս ես խօսում, — ասաց ընկերս և շարժած բռնեցը նորից վրաբերեց, որ ջարդի պիտի, կուռը բռնեցի, վախենալով, որ շարժած կառավարը դիմաճառեռահազակ շուտայ ու մեկ տակուկ անի, ինչպէս մի անգամ էլ այնպէս պատահել էր մի պարոնի.

— Աղա, քու խաթրը, թէ չէ, ես

տի կարողանան հէնց առաջին օրից մի օր և է. ֆիզիկական կարիքի լի կամ քիմիական լարտա-տորիայի պիտի անցնի. այդ քահանային համեմատ համար այդ համալսարանականները դեռ չափ քան ունի սովորելու և բաւական խիճա-մանակ է հարկաւոր նրանց.

Արդ, կթէ համալսարանական վկայական ունեցող իւր մասնագիտութեան վերաբերութեամբ դեռ չափ քան ունի սովորելու, ինչ ճիւղաւորական, բայց և ինչ ֆիզիկական ուսումն առնած համալսարանականը կար է յարմար քահանայացու լինել. թէ համալսարանում հոգեւոր կոչման համար մարդիկ են պատ-րաստում.

Մենք տեսնում ենք, որ քահանայացուներին պայմաններ առաջարկելով գիր. Սրբազանը բաց է թողել պիտաւոր պայմանները.

Այդ մասին կը խօսենք առաջիկայում.

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Հեկտեմբերի 30-ին Թիֆլիսի նա-հանգապետի տնտեսը, տիկին Բիկո-վան այցելեց թրքաւոր գաղթականն-րին այն բարձր տնտեսում, որ գտնու-ւմ են նրանք. նրանց վիճակի մասին հարց ու փորձ անելուց յետոյ, տիկին Բիկո-վան գնաց հաւաքած ձիւ հաշարներ և այնտեղ ներկայ էր աղբատների ճաշ-կերութիւն. Սյունիստե նահանգապետի

դրան սաղ տեղ չէի հասցնել. — ընկե-րիս հասցէին ասաց ինչ վրիճալի կա-ռավարը, իսկ ես ընկերս աչքով արի-նա մեղմացաւ և կը լինի մէջքը մափ-առաշին յենելով, անջեց և նորից, գը-լուխն օղտի փալաւի մէջ ցցած փնջի նման սկսեց դէս դէն գցել մինչև կա-յարան հասնելու.

Հասնեք կայաքանը, ուր սառը ջուր լսմելու խիստ արտօժակ օւնէինք. Բայց Աստուած կայաքան համարի այն, ձիւտ իմ տատի նկարագրած տարաբարոյն էր նմանում. Մաքրութեան ոչ մի նշան չէր նշմարում. կարծես թէ ամեն բան գիտամբ աղբ էր գտնուել. մի կողմը խոտի ու դարմանի կը ճանճէր էր կի-տուած, միւս կողմը կտրտուած լիւ-ղէներն էին ցրել տուած. երրորդ կող-մը լալ ձմերկների կիպներն էին նե-խուել, աչ ու ձախ կիտած փէյնն ու փթիքն էր հոտել ու որդնոտել, այն-պէս որ, առանց քիթը բռնելու ոչ ոք էր կարող մօտովն անցնի. որդերն այնքան շատ էին, որ ջմլմայի տակից աղբն արդէն կարողանում էին բարց-ցացնել ու ցածրացնել.

Եռահազակից իջանք այդ աղբանոցի դրանը, ձայն տուինք. աստիքատա, ստաւրոտա, բայց ոչ միայն պատառ-խան, այլև շուկ անգամ ակնայնորով չընկաւ. լուրջները պաշարել էր բազը. կարծես թէ, մարդիկ չէին ապրում այն-տեղ և կամ, ձմեռուայ մեղմացաւ մե-ղունների նման հանգել էին բնութում. Դէս դէն խլիկացողներ, նորից ձայն տուինք, մարդ չերկաց, միայն մի պա-

Օրինորդ Վարդիթեբը ժաննայի դերը պարզերեսութեամբ գլուխ տաբաւ: Գոհ շատ էր ասել, որ շքեղութիւն մէջ ամենից շատ ու շուտ կրկնուող ներքին վառ ուրիշներ, խորը ցոյցեր վիճակուած են ժաննային: Օրինորդ կարողացաւ այնչափ թափանցել այդ վայրկեանները, որ արժանացաւ հաւանութեան: Անշուշտ աջողութիւնը առաւել կրկնէր, եթէ օրինորդ անելի ազատ, համարձակ պահանջեր բռնի վրայ, և երկրորդ ձայնը կհաճէր աւելի ուժեղ լինել: Զարժուածքները պիտի աշխատել աշխոյժ և արդէ կացուցանել հարկը պահանջաւ ժամանակ:

Տիկին Մելիքեան բացի համակրական տալուարութիւնից որիչ աննպատակ տրուարութիւն էր խոցեց, սակայն և այն պէտք չոր տիկինն խաղի էական յատկանշները և բնաւարութիւնը մեր կարծիքով դեռ չեն երեւացել մինչև այժմ խաղացած դերերում:

Այդ երեկոյ, որ իւր թէ և փոքրիկ, բայց շնորհակալ դերով աչքի ընկնողը պ. Ստեփանեանն էր: Մինչև այժմ ոչ միանգամ առիթ չենք ունեցել պ. Ստեփանեանի մասին խօսելու, բայց միշտ այն կարծիքին ենք եղել, որ եթէ աշխատեմ, մշակել իւր ձիրքերը, կարող է առաջ գնալ Գեորգի, այդ միջնադարեան ասպետի բնաւարութիւն ունեցող երիտասարդի սիրահարական դերը պ. Ստեփանեանը կատարեց սրտառուչ կեղծ կերպով զգացուած: Չէտք է միշտ ի նկատի ունենալ, որ ամեն մի շղատում որքան էլ որակով փոքր լինի, բայց եթէ անկեղծ սրտից է բխած, կյուղէ հնգդիստասերին:

Գ. Ստեփանեանը սակայն ոչէտք է թողնէ իւր ծանր, դանդաղ շարժումներն ու բայուածքը, ձայնի մէջ, գլուխաւորապէս երբոր բարձր է խօսում, արհեստականութիւն է նշմարում, որ նմանապէս գովելի բան չէ:

Գ. Յարութիւնեանը վառ դերասանն է, որոշ դերերում նոյնիսկ գնահատելի, բայց այս քանի անգամ է նրա խաղի մէջ դանդաղութիւն, վիշտ է նկատուում, որոնք բոլորովին կտալ չունին դերի հետ: Ինչպէս վերագրել:

Գ. Վարդը Տիկին տիպ կրող դերում տիպիքական էր. միւս դերակատարներ, որոնք նոյնիսկ փոքր դերեր ունեին. ընդհանուր յայնորութեան արգելք չէրդաւ:

Երկու խօսք էլ. Բեմայարարի(սցե նախնուի) պարտականութիւններն անձնութիւնն ակներւ է լինում շատ անգամ:

Երբորդ գործողութեան մէջ բնական հուրը ծխով լցրեց ոչ միայն բեմը, այլ և դուռը—հանդիսարանը: Զէ որ բեմական բեմադրական հուրը կարելի է զանազանի հասարակից, անպէտքից շահողներու պէտք է լուսնեակ գիշեր տեսնի և ոչ թէ բեմադրական կտալ ի ծուխ կտալ տայ իսկ ինչ վերաբերում է գրուածքի թարգմանական լուսնեակ, պէտք է նկատել, որ օտարաբնութիւններ ու անձնութիւններ ունի Միքայիլ օրինակ: ճեղքափոխուել Նիստեան դաշտերը, այս ոճը Ֆրանսիաբնութիւնը, որ մեր լեզուով կարելի է ասել «էն աշխարհը գնաց, էն կեանքը գնաց»: Բեմաւոր ճշտութեամբ շուր է անհայտ այն ժամանակից պիտի տանել պատմութիւնը, կամ Եւրոպայի շուր է գնացել: «КОДЬКО ДЕТЬ, КОДЬКО ЗЕМЛ» բառացի թարգմանելով չպիտի տանի ճշտի մտած, ջանի ձեռն» ինչպէս արել է թարգմանիչը, այլ «Որտեղ դից որտեղ», յամ անելի լաւ «Որ բամբակ բերեց, այս որ խաչեցն է և այլն»:

ՀՈԾՍ Է ՏԵՍԵԼ

075033 1898 0

(826)

10-3

(831)

Գրիգոր քահանայ Մանդակունի

3 - 3

„ՆՈՐ-ՓՈՐԶ“

Իրաքանչիւր օրինակի գինն է ամենայն տեղ—75 կոպ.
Հասցէն՝ Москва, Больш. Дмитровка, д. Живаго,
кв. № 2, Ивану Шахъ-Назарянъ.
5—5 Յոգճանն էս Շահնաշահիան.

(834) LONDON W 10-2

(834)

10-2

CREME SIMON

LA POUDRE SIMON

(Չափը Սիմոն) LE SAVON A LA
CREME SIMON (Օճան Սիմոնի)
ունին նույն համր և լրացնում են
ներս զարմանալի յատկությունները:
J. SIMON., 13 rue Grange
Batelière, Paris. Մաս մաս զա-
հագրում է վարսավորների, պահր
քիմիկների և դեղագործների ծառ:
(M.) 20 - 2

ТОЛЬКО

ԷԼԵՊԱՏ

ԴԵԶԱԳՈՐԾ ԿԻՆ ԻՆԷՆ

С. Петербургъ, Демидовъ пер. № 1.
(М.) 30162. 17—18

КАКАО БЕЗЪ МАСЛА

**ЗДОРОВЫЙ
ПИТАТЕЛЬНЫЙ
НАПИТОКЪ**
Минутное приготовленіе.
100 ЧАШЕКЪ ИЗЪ ФУНТА.

С.СІУиК.Іо

(M.) 53-43

Типогр. А.О.Меликъ-Шахназарянца, Головинскій просп. домъ Рейтера